JORDFORTELLINGER OM UTFORSKNING – UTFORSKNINGENS OG KOLONISERINGENS TID GJENNOM JORDENS LINSE

Lenke til tilbakemeldingsskjema og QR-kode:
https://ecolise.eu/curiosoil-lesson-plan-form-NO

Emne: Integrering av historie/miljøvitenskap
Varighet: 45 minutter (kan være mye lenger hvis det gis mer tid til diskusjoner)
Aldersgruppe: elever på ungdomsskolen (14–16 år)
Tema: Utforskningens og koloniseringens tidsalder: fokus på miljø- og jordpåvirkning
Tilkobling til Curiosoil-verktøy: Lager for jordbilder

LÆRINGSUTBYTTE

Kunnskap
- Forstå den viktigste tidslinjen og motivasjonene bak europeisk kolonisering og dens innvirkning på lokalbefolkningen og slavebundet befolkning (1400—1700-tallet)
- Identifiser viktige avlinger og landbrukspraksiser som ble utvekslet under den colombianske utvekslingen
- Forstå de miljømessige og jordmessige konsekvensene av kolonial plantasjejordbruk
- Forstå sammenhengen mellom jordhelse og bærekraftig kontra utnyttende landbrukspraksis

Ferdigheter
- Analysere primære og sekundære historiske kilder knyttet til kolonialt jordbruk
- Sammenligne og kontrastere førkoloniale og koloniale arealbrukspraksiser og anerkjenne urfolks forvaltning av land.
- Evaluer de langsiktige miljøkonsekvensene av historiske hendelser
- Lag visuelle representasjoner av komplekse historisk-miljømessige forhold

Kompetanser
- Kritisk tenkning om sammenhengen mellom menneskets historie og miljøendringer
- Historisk empati og forståelse av flere perspektiver, som gir synlighet til ikke-vestlige tenkemåter og blir bevisst på skadene forårsaket av kolonisering.
- Miljøbevissthet og forståelse av jord som et levende økosystem og en ikke-fornybar ressurs
- Samarbeidsevner innen problemløsning og kreative presentasjonsevner

LÆRINGSMÅL SAMMEN MED JORDKOMPETANSEOMRÅDER

1. Jordens liv og funksjoner
Indikatorer: Elevene kan forklare hvordan jord er vert for ulike økosystemer (jordens næringsnett), støtter plantevekst, vannregulering og karbonlagring.
Beskrivelser: Studentene skal forstå hvordan kolonial monokultur forstyrret naturlige jordfunksjoner og førte til forringelse.

2. Jordmangfold
Indikatorer: Elevene kan identifisere ulike jordtyper og forklare hvordan jordegenskapene varierer etter region og klima.
Beskrivelser: Studentene skal sammenligne jordtyper i Europa kontra Amerika og forstå hvordan ulike avlinger ble tilpasset ulik jord og klima, og hvordan introduksjonen av nye avlinger og forvaltningspraksis endret jordsmonnet igjen.

3. Trusler mot jord
Indikatorer: Elevene kan identifisere historiske og moderne trusler mot jordhelsen.
Beskrivelser: Studentene skal analysere hvordan plantasjejordbruk, avskoging og intensiv monokultur førte til jorderosjon, næringsuttømming og langsiktig nedbrytning.

4. Jordløsninger
Indikatorer: Studentene kan foreslå løsninger for jordvern og restaurering.
Beskrivelser: Studentene vil kontrastere utnyttende koloniale praksiser med urfolks bærekraftige jordbruksmetoder og moderne bevaringsteknikker.

LEKSJONSSTRUKTUR

Aktivitet 1: Åpning av kroken
Varighet: 8 minutter

Beskrivelse
Studentene undersøker forskjellige jordprøver/bilder fra Curiosoil-depotet – for eksempel sand, skogsjord (inkludert dekke/strø), dyrkbar jord, jord nær en elv eller innsjø og degradert/forurenset jord. De gjør observasjoner og forutsigelser om hva som kan ha forårsaket forskjellene.

Materialer
- Tøm beholdere med forskjellige jordprøver eller bilder hvis faktisk jord ikke er tilgjengelig
- Forstørrelsesglass
- Observasjonsark

Oppsettinstruksjoner
Plasser jordprøver/utskrevne bilder på stasjoner rundt om i rommet. Del klassen inn i par.

Steg-for-steg-prosess
1. Elevene observerer jordprøver og legger merke til farge, tekstur og synlig organisk materiale.
Spørsmål: Hva tror du forårsaket forskjellene mellom disse jordprøvene? Hvilken jord tror du ville være bedre for dyrking av avlinger? Hvorfor?
2. Elevene skriver ned hypoteser om hva som forårsaket forskjellene.
3. Rask gallerivandring der parene deler én observasjon.

4. Læreren avslører hvordan dette er knyttet til kolonihistorien og introduserer leksjonsmålene.

Innspilling
Elevene fyller ut observasjonsskjema som sammenligner jordas egenskaper.

Karakteristisk	Det jeg ser	Hva jeg tror dette betyr
Farge		
Tekstur (ru, glatt, smuldrete)		
Synlig organisk materiale (blader, røtter osv.)		
Fuktighetsnivå		
Andre observasjoner		

Aktivitet 2: Det store kartleggingsspillet for utveksling
Varighet: 15 minutter (kan være mye mer hvis det er tid til diskusjoner)

Beskrivelse
Interaktiv kartleggingsaktivitet der elevene fysisk beveger seg rundt og representerer avlinger, jordnæringsstoffer og kolonial påvirkning på tvers av kontinenter.

Materialer
- Stort verdenskart projisert/tegnet på gulvet. Hvis det ikke er teknisk mulig, bruk et trykt kart og sjakkbrikker eller projiser kartet på en hvit tavle og bruk magneter.
- Fargelagte kort som representerer avlinger
- Jordpoletter
- Karakterrollekort
- Bevegelsessporingsark

Oppsettinstruksjoner
Rydd plass til etasjekart eller forbered projeksjon av kartet. Forbered rollekort og avlingskort. Tildel elevene forskjellige kontinenter som startposisjoner.

Steg-for-steg-prosess
1. Elevene får roller og startposisjoner på kartet.
2. Utvekslingsrunde 1 – Elevene flytter avlinger mellom kontinenter i henhold til lærerens historiske tidslinje.
3. Utvekslingsrunde 2 – Elevene flytter nå jordbrikker som viser hvor intensivt jordbruk utarmet jorden.
4. Elever i roller diskuterer virkningene fra karakterens perspektiv.
5. Plassering av debriefing – hvor havnet jordbrikkene?

Innspilling
Elevene markerer bevegelsesrutene sine og den endelige fordeling av jordbrikker på individuelle kart.

Refleksjonsspørsmål
Hvor skjedde mest jordforringelse? Hvorfor?
Hvilke avlinger forårsaket mest jordproblemer?
Hvordan følte karakteren din seg om disse endringene?

Utforskningsalder og historisk tidslinje for jordpåvirkning

1492 Columbus når Amerika
Jordpåvirkning: Begynnelsen av store endringer i arealbruk

1493–1500 Den colombianske utvekslingen begynner
Avlinger til Europa: Poteter, tomater, mais, bønner
Avlinger til Amerika: Sukkerrør, kaffe, ris, hvete
Jordpåvirkning: Introduksjon av ikke-stedeliggende avlinger

1500–1550 Spanske conquistadorer etablerer kolonier
Jordpåvirkning: Ødeleggelse av urfolks terrassesystemer, storskala gruvedrift forstyrrer landskap

1550–1600 Plantasjesystemet utvikles
Salgsvekster: Sukker i Karibia, tobakk i Virginia

Jordpåvirkning: Første store jordforringelse fra monokultur

1600–1650 intensiveres slavehandelen i Atlanterhavet
Jordbrukskunnskap: Afrikanere bringer med seg ris og jordbruksteknikker
Jordpåvirkning: Intensivt plantasjejordbruk utvides

1650–1700 Sukkerplantasjer dominerer Karibia
Miljøeffekt: Massiv avskoging
Jordpåvirkning: Alvorlig erosjon og næringsuttømming

1700–1750 Tobakksplantasjer ekspanderer i Nord-Amerika
Jordbrukspraksis: Kontinuerlig tobakksdyrking
Jordpåvirkning: Tobakksutarmede landområder forlatt

1750–1800 Bomull får stor betydning i det amerikanske sørstatene
Teknologi: Bomullsgin øker produksjonen
Jordpåvirkning: Bomullsmonokultur ødelegger jord over hele Sørstatene

Utskrivbare materialer

Jordbrikker (skriv ut på grønt og brunt papir - klipp ut)

🌱 SUNN JORD 🌱
Rik på næringsstoffer
Støtter ulike avlinger
Holder godt på vannet

⚠️ NEDBRYT JORD ⚠️
Næringsstoffer utarmet
Erosjonsproblemer
Dårlige avlinger

Avlingsbyttekort (Skriv ut på gult papir - klipp ut)

🥔 POTET
Fra: Amerika
Til: Europa
Konsekvenser: Forbedret ernæring, overdreven avhengighet av poteter i Irland og potet-hungersnøden i Irland

🍅 TOMAT
Fra: Amerika
Til: Europa
Innvirkning: Nytt kjøkken

🌽 MAIS/KORN
Fra: Amerika
Til: Europa og Afrika
Innvirkning: Befolkningsvekst

🍬 SUKKERRØR
Fra: Europa til Amerika
Konsekvenser: Plantasjesystem, konservering av mat (syltetøy), redusert tannhelse

Jordpåvirkning: NEDBRYTNING

🚬 TOBAKK
Fra: Amerika til Europa
Innvirkning: Økonomien for kontantavlinger
Jordpåvirkning: ALVORLIG NEDBRYTNING

☕ KAFFE
Fra: Afrika/Arabia til Amerika
Påvirkning: Plantasjesystem
Jordpåvirkning: EROSJON

Karakterrollekort (skriv ut nok til alle elevene, fordel tilfeldig)

INNBYGD BONDE - AMERIKA

Din rolle: Taíno-/aztek-/inkabonde (før 1492)

Dine jordbruksmetoder:
- Tre søstre driver med jordbruk (mais, bønner, squash sammen)
- Vekstskifte for å opprettholde jordhelsen
- Terrassering i åssider for å forhindre erosjon
- Bruk av naturlig gjødsel

Ditt perspektiv:
– Jorden er hellig og må bevares
- Jordbruk jobber MED naturen, ikke mot den
- Jordhelse = samfunnshelse
- Bærekraftige praksiser som er gitt videre fra generasjon til generasjon

Under aktiviteten:
- Start med SUNN JORD-brikker
- Forklar hvordan metodene dine beskytter jord
- Vis omsorg når kolonistene ankommer

EUROPEISK KOLONIST - PLANTASJEEIER

Din rolle: Spansk/portugisisk/engelsk/fransk/nederlandsk kolonist (1500-1600-tallet)

Dine mål:
- Finn gull og verdifulle avlinger
- Etablere lønnsomme kolonier
- Send rikdom tilbake til Europa
- Utnytte urfolk og slaver brakt fra Afrika.

Din gårdsdriftstilnærming:
- Store plantasjer for enkeltavlinger
- Rask fortjeneste viktigere enn jordhelse
- Bruk slavearbeid til intensivt jordbruk
- Rydd skog for å få jordbruksland

Under aktiviteten:
- Ta SUNN JORD-brikker og bytt dem mot NEDBRYTEDE brikker
- Fokus på å flytte verdifulle avlinger til Europa

- Begrunne handlinger basert på økonomiske behov

SLAVERD AFRIKANSK BONDE

Din rolle: Slave på kolonial plantasje (1600-1700-tallet)

Din bakgrunn:
- Brakte med seg landbrukskunnskap fra Afrika
- Tvunget til å jobbe på sukker-/tobakks-/bomullsplantasjer
- Forstår bærekraftig landbruk, men kan ikke praktisere det
- Ønsker å dyrke mat til familien din

Din situasjon:
- Må følge plantasjeeierens ordre
– Vet at landet blir skadet
- Prøv å dyrke din egen mat i små, ofte utilstrekkelige parseller på en bærekraftig måte
- Videreføre tradisjonell kunnskap i hemmelighet

Under aktiviteten:
- Observer jordforringelsen
- Husk bærekraftige praksiser fra Afrika
- Begrenset makt til å endre jordbruksmetoder

EUROPEISK KJØPMANN

Din rolle: Representant for et portugisisk/spansk/fransk/nederlandsk/engelsk handelsselskap

Ditt fokus:
- Maksimere profitten fra kolonialhandelen
- Koble europeiske markeder med koloniale produkter
- Invester i de mest lønnsomme avlingene
- Utvide handelsnettverk

Dine prioriteringer:
- Rask avkastning på investeringen
- Store mengder verdifulle avlinger
- Lave produksjonskostnader
- Markedetterspørsel i Europa

Under aktiviteten:
- Fokus på å flytte avlinger med høy verdi
- Mindre opptatt av jordhelse
- Øke etterspørselen etter plantasjejordbruk

Bevegelsessporingsark

Runde 1: Avlingsflytting (1492–1600)
Spor bevegelsene dine på kartet.

Tidsperiode	Beskjær/element	Fra	Til	Hvorfor?
1492–1520				
1520–1550				

1550–1600				

Runde 2: Endringer i jordhelse (1600–1750)
Spor bevegelser av jordtokletter.

Sted	Starten på endringene	Slutt på endringene	Årsak til endring
De karibiske øyene			
Nord-Amerika			
Sør-Amerika			
Europa			

Aktivitet 3: Forberedelse til debatten om plantasjer kontra urfolksjordbruk
Varighet: 12 minutter (kan være mye mer)

Beskrivelse
Studentene jobber i team for å forberede argumenter som sammenligner kolonial plantasjejordbruk med urfolks jordbruksmetoder, med fokus på jordpåvirkning.

Materialer
- Faktakort om plantasjejordbruk (VEDLEGG)
- Faktakort om urbefolkningens jordbruk, terrassering osv. (VEDLEGG)
- Maler for debattforberedelse (VEDLEGG)
- Flipoverpapir og tusjer

Oppsettinstruksjoner
Del klassen inn i fire lag: to lag forsker på plantasjenes påvirkning, to lag forsker på urfolksmetoder

Steg-for-steg-prosess
1. Teamene mottar forskningsmateriell og rolletildelinger.
2. Gruppene undersøker og forbereder sentrale argumenter om jordpåvirkning.
3. Lagene lager visuelle hjelpemidler som viser hvordan jordbruksmetoden deres påvirker jorda.
4. Rask øvingsrunde i lagene.

Innspilling
Lagene fyller ut forberedelsesark for argumenter med bevis og visuelle representasjoner

Faktakort for forskning

FAKTAKORT OM PLANTASJLANDBRUK

FAKTA OM SUKKERPLANTASJER

Miljøpåvirkning:
Krevde rydding av hele skoger
Brukt svedjebruk
Forårsaket massiv jorderosjon i åssidene

Forurensede vannkilder med prosessavfall

Jordforringelse:
Kontinuerlig sukkerrørutarmet nitrogen
Ingen vekstskifte praktiseres
Matjord vasket bort i tropisk regn
Mange karibiske øyer er fortsatt i bedring i dag

Omfang av ødeleggelse:
Barbados mistet 95 % av skogene sine
Haitis fjell viser fortsatt erosjonsspor
Jordproduktiviteten falt med 70 % på 100 år

FAKTA OM TOBAKKSPLANTASJER

Jordbrukspraksis:
Tobakk plantet på de samme åkrene år etter år
Krevde 18 måneder med intensiv dyrking
Brukte svedjebruk for å rydde skog
Ingen gjødsel eller jordbeskyttelse brukes

Jordpåvirkning:
Tobakk er en "jordutmattende" avling
Tømmer næringsstoffer raskere enn de fleste planter
Forårsaket alvorlig erosjon i åssidene i Virginia
Bønder forlot «utslitte» åkre

Historiske bevis:
Thomas Jefferson bemerket jordforringelse
George Washington prøvde vekstskifte
Mange plantasjer flyttet vestover for å få frisk jord

FAKTA OM KAFFEPLANTASJEN

Miljøendringer:
- Erstattet mangfoldige regnskoger med én enkelt avling
- Fjernet skyggegivende trær som beskyttet jorda
- Opprettet monokulturplantasjer
- Brukte intensiv kjemisk prosessering

Konsekvenser for jord:
- Økt erosjon uten skogdekke
- Redusert biologisk mangfold i jord
- Kjemisk behandling av forurensede vannveier
- Jordkomprimering fra tunge maskiner

Moderne forbindelser:
– De samme problemene fortsetter i dag
- Fairtrade-kaffe fremmer jordhelse
- Skyggedyrket kaffe beskytter jorden bedre

FAKTAKORT OM URLANDSK LANDBRUK

TRE SØSTRE LANDBRUK

Systemet
Mais: Gir høye stilker som bønner kan klatre opp i
Bønner: Fikser nitrogen i jord for å gi mais og squash
Squash: Store blader skygger for jord og hindrer ugress

Jordfordeler:
- Nitrogenbinding gjødsler jorden naturlig
- Bunndekke hindrer erosjon
- Mangfoldige rotsystemer forbedrer jordstrukturen
- Ikke behov for ekstern gjødsel

Bærekraft:
– Systemet kan fortsette på ubestemt tid
- Forbedrer jorda over tid
- Brukt i over 1000 år av urfolk
- Moderne økologiske bønder kopierer nå denne metoden

ANDINSK TERRASSERING

Ingeniørvidunder:
- Inkaene bygde terrasser i bratte fjellsider
- Steinmurer holdt jorden på plass
- Vanningskanaler førte vann til avlingene
- Ulike avlinger i forskjellige høyder

Jordvern:
- Forhindret erosjon i åssider
- Opprettet nytt jordbruksland
- Forbedret vannretensjon
- Bygget rik, dyp jord over generasjoner

Langsiktig suksess:
- Mange terrasser brukes fortsatt i dag (over 500 år senere)
- Jorden forblir fruktbar og produktiv
- Støtter ulike avlingssorter
- Modell for moderne bærekraftig landbruk

MAYA-SKOGHAGER

Integrert system:
- Kombinerte trær, busker og markvekster
- Etterlignet naturlig skogstruktur
- Inkludert frukttrær, medisinplanter og matvekster
- Opprettholdt skogens biologiske mangfold

Jordhelse:
- Løvstrø og husdyrgjødsel ga naturlig gjødsel
- Trerøtter forhindret erosjon
- Ulike planter støttet jordmikroorganismer
- Ingen jordforringelse over århundrer

Moderne relevans:
– En av de viktigste inspirasjonskildene for moderne bærekraftige jordbruksbevegelser som «permakultur»

- Mer produktiv enn monokultur (mangfoldsfordeler kontra stordriftsfordeler)
- Støtter biologisk mangfold og jordhelse
- Motstandsdyktig mot klimaendringer

MAL FOR DEBATTFORBRETTIGELSE

Lag: _____ Posisjon: _____

Vårt hovedargument:

Bevis som støtter vår posisjon:

Faktum nr. 1:

Kilde: _____
Faktum nr. 2:

Kilde: _____
Faktum nr. 3:

Kilde: _____

Vår jordbruksmetode	Jordpåvirkning	Bevis
	Positivt:	
	Negativ:	
	Langsiktig:	

Motargumenter vi forventer:

Vårt svar: _____

Vårt svar: _____
Plan for visuell hjelp:
Hva skal vi tegne/vise?

Talerroller:
Åpningsargument: _____
Bevisfremlegger: _____
Visuell forklaring: _____
Avsluttende argumentasjon: _____

<u>Aktivitet 4: Jordhistorier, gallerivandring og minidebatter</u>
Varighet: 8 minutter (kan være mye mer)

Beskrivelse
Lagene presenterer funnene sine gjennom en gallerivandring, etterfulgt av minidebatter om bærekraftig kontra utnyttende landbruk.

Materialer

- Presentasjonsmateriell fra tidligere aktivitet
- Stemmepunkter for fagfellevurdering
- Evalueringsrubrikker

Oppsettinstruksjoner
Sett opp galleristasjoner rundt rommets omkrets

Steg-for-steg-prosess
1. Galleriomvisning – studentene ser alle teampresentasjonene
2. Minidebattformat – plantasjeteam kontra urfolksjordbruksteam presenterer hovedargumenter
3. Klassen stemmer over de mest overbevisende bevisene og diskuterer relevansen for moderne landbruk

Innspilling
Skjemaer for fagfellevurdering og refleksjon over de mest overbevisende argumentene (VEDLEGG)

GALLERIVANDRING OG DEBATTEVALUERING

Evaluering av teampresentasjoner

Lag 1 - Plantasjejordbruk:

Kriterier	Utmerket (4)	Bra (3)	Rettferdig (2)	Trenger arbeid (1)
Historisk nøyaktighet	☐	☐	☐	☐
Bevis for jordpåvirkning	☐	☐	☐	☐
Kvaliteten på visuelle hjelpemidler	☐	☐	☐	☐
Tydelig presentasjon	☐	☐	☐	☐

Beste poeng fremsatt: _____

Team 2 - Urfolksjordbruk:

Kriterier	Utmerket (4)	Bra (3)	Rettferdig (2)	Trenger arbeid (1)
Historisk nøyaktighet	☐	☐	☐	☐
Bevis for jordpåvirkning	☐	☐	☐	☐
Kvaliteten på visuelle hjelpemidler	☐	☐	☐	☐
Tydelig presentasjon	☐	☐	☐	☐

Beste poeng fremsatt: _____

Debattvurdering:

Mest overbevisende argument totalt sett:
☐ Plantasjelandbruksteam ☐ Urfolksjordbruksteam
Hvorfor? _____

Det mest overraskende faktumet jeg lærte:

Forbindelse til moderne landbruk:

Selvrefleksjon:
Mitt deltakelsesnivå i dag: ☐ Utmerket ☐ Bra ☐ Middels ☐ Dårlig
En ting jeg bidro med til teamet mitt:

En ting jeg lærte om jord og historie:

Et spørsmål jeg fortsatt har:

Aktivitet 5: Moderne forbindelser og oppsummering
Varighet: 5 minutter

Beskrivelse
Rask idémyldring som kobler historiske jordleksjoner til moderne miljøutfordringer

Steg-for-steg-prosess
1. Elevene skriver én moderne parallell til kolonial jordforringelse
2. Del eksempler og forhåndsvis forbindelser til neste leksjon

---

Vurdering

Formativ vurdering
- Observasjon under jordprøveundersøkelse og hypotesedannelse
- Deltakelse i kartleggingsspill og rollespillaktiviteter
- Kvaliteten på argumentene som ble utviklet under forberedelsene til debatten
- Samarbeid og engasjement under gruppeaktiviteter

Summativ vurdering
- Fullførte bevegelseskart som viser forståelse av virkningene på den colombianske børsen
- Kvaliteten på teampresentasjonen og historisk nøyaktighet
- Individuell refleksjon som forbinder historiske og moderne jordutfordringer
– Utgangsbillett: «Hvordan endret kolonialjordbruket jordhelsen, og hva kan vi lære av dette i dag?»

Differensieringsstrategier

For avanserte elever
- Gi ytterligere primærkilddokumenter om kolonialt jordbruk
- Utfordre dem til å undersøke spesifikke plantasjevekster og deres unike påvirkning på jorda
- Be dem om å lede minipresentasjoner under gallerivandringen

- Utvidet forskning på moderne bærekraftige landbruksløsninger

For elever som sliter
- Tilby visuelle hjelpemidler og forenklede faktakort
- Slå deg sammen med sterkere partnere under samarbeidsaktiviteter
- Tilby setningsstartere for debattforberedelse
- Fokuser på konkrete observasjoner fremfor abstrakte sammenhenger

For elever hvis førstespråk ikke er undervisningsspråket
- Gi en liste over viktige vokabularer med visuell støtte før timen
- Inkluder flere visuelle og kinestetiske aktiviteter (kartleggingsspill, gallerivandring)
- Tillate samarbeid med tospråklige jevnaldrende
- Tilby flerspråklige ressurser for utvidelsesaktiviteter

Utvidelsesaktiviteter

Umiddelbare forlengelser
- Lag en tidslinje som viser akselerasjonen av jordforringelse i kolonitiden
- Undersøk én spesifikk kolonial avling og dens miljøpåvirkning
- Lag en infografikk som sammenligner urfolks- og koloniale jordbruksmetoder

Hjemmeundervisning
- Intervju familiemedlemmer om tradisjonelle jordbrukspraksiser i deres region
- Undersøke nåværende jordverntiltak i lokalområdet
- Lag en tegneserie med en «jordhistorie» som viser reisen fra sunn til forringet jord i kolonitiden

Helse- og sikkerhetshensyn
- Sørg for at jordprøvene er trygge for håndtering
- Gi håndsprit etter jordobservasjonsaktivitet
- Tydelige stier for kartlegging av etasjer for å forhindre fall
- Overvåk gruppedynamikken under debattaktiviteter for å sikre respektfull diskurs

Referanse til pensuminnhold

Denne leksjonen tar for seg:
- Europeisk utforskning og ekspansjon (1400- og 1700-tallet)
- Den colombianske børsen og dens virkninger
- Koloniale økonomiske systemer og deres miljømessige konsekvenser
- Introduksjon til miljøhistoriske konsepter
- Tverrfaglige forbindelser med miljøvitenskap

Lærerens forberedelsesnotater

- Utskriftsinstruksjoner
- Jordbrikker: 20 grønne, 20 brune brikker
- Karakterrollekort: 6–8 av hver rolle (juster etter klassestørrelse)
- Avlingskort: 15–20 av hver avlingstype
- Arbeidsark: ett per elev
- Faktakort: 2 sett av hvert kort for gruppeforskning